

An aerial photograph of a lush green landscape. A winding river flows through the center, surrounded by dense trees and grassy fields. In the background, a small town or village is visible under a clear sky. A vertical blue and green bar is on the left side of the image.

Aan de slag voor schoon en gezond water

**Een selectie van KRW-projecten in
Rijn-West 2009-2015**

Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West

INHOUDSOPGAVE

1. Sophiapolder: Een bijzonder getijdengebied	p.4
2. Schoon erf, schone sloot: minder gewasbeschermingsmiddelen in de sloot	p.5
3. Saneren rwzi Goudswaard: schaalvoordeel levert ook betere waterkwaliteit	p.6
4. AquaReUse: grote stap naar verduurzaming van de glastuinbouw	p.7
5. Flexibel peilbeheer: betere oevervegetatie en lagere kosten	p.8
6. Een snelweg voor trekvissen: samenwerken aan vismigratie in het Noordzeekanaalgebied	p.9
7. Juist nu aansluiten: schoner water in het kassengebied	p.10
8. Nieuwkoopse plassen: een parel in het Groene Hart	p.11
9. Nutriëntenproject Rijn-West: van papier naar praktijk	p.12
10. Synergieproject Kromme Rijn: stapstenen, natuurlijke oevers en vispassages	p.13
11. Heumensoord: naar effectieve bescherming van drinkwaterwinnings	p.14
12. Gemeente Ridderkerk: afkoppelen hemelwater	p.15
Andere projecten	p.16

Colofon

Uitgave: Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West
Tekst: Otto Cox
Vormgeving en druk: Trichis communicatie en ontwerp
Fotografie: Omslag: Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, pag 2: Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, pag 4: Paul du Mez, Zuidhollands

landschap, pag 5: Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, pag 6: Waterschap Hollandse Delta, pag 7: Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard, pag 8: Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, pag 9: Otto Cox, pag 10: Otto Cox, pag 11: Hoogheemraadschap van Rijnland,

pag 12: Leo Joosten, pag 13: Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, pag 14: Vitens, pag 15: Jos Wesdijk, Gemeente Ridderkerk

Meer informatie: wijzer@xs4all.nl; www.rijnwest.nl
Juni 2015

↔ [KLIK HIEROP OM NAAR DE VOLGENDE PAGINA TE GAAN](#)

Met realisme én met elan verder aan de slag

Voorwoord Ralph de Vries

De uitvoering van het 1e Stroomgebiedbeheerplan 2010 – 2015 (SGBP1) loopt ten einde. Dan is er 6 jaar hard gewerkt aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Door alle partijen is met veel inzet gewerkt. De winst van de samenwerking in de KRW is de synergie die we hebben bereikt van diverse doelen op projectniveau. In deze brochure zijn daarvan goede en succesvolle voorbeelden te vinden. We hebben in deze periode veel geleerd over het watersysteem en de ecologie. De projecten hebben hieraan bijgedragen en vormen ook een check van de aannames die we in 2009 hebben gedaan over de effectiviteit van de maatregelen en de verbetering van de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Deze kennis heeft mede geleid tot aanpassingen in de maatregelen voor de volgende planperiode. Vanaf 2016 gaan we dus een stuk wijzer verder aan de slag met het realiseren van onze ambities. Met meer elan door de successen die er zijn geboekt. De nieuwe periode valt ook samen met een wisseling van een aantal

mensen aan het roer. Dit jaar zijn zowel bestuurders van de provincies als van de waterschappen gekozen.

Er zal dus een aantal nieuwe bestuurders zich met nieuwe energie gaan inzetten voor Rijn-West. Deze brochure geeft een mooi overzicht voor de nieuwe deelnemers aan het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-West. Voor de RBO-leden die verder gaan zijn het projecten op de palmares van Rijn-West. Als voorzitter in Rijn-West heb ik de sterke ambitie en grote betrokkenheid bij de deelnemers in Rijn-West mogen ervaren, zowel bij de bestuurders, de ambtenaren als de maatschappelijke partners. Dat geeft vertrouwen in de toekomst. Een spannende periode wacht ons, waarin we nog beter zicht krijgen op de haalbaarheid van de doelen in 2027. Nog 2 periodes te gaan ...

Ralph de Vries,

Voorzitter Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West 2011-2015

Zichtbaar resultaat

Nu, aan het eind van de 1^e uitvoeringsperiode van de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden de effecten van alle inspanning geleidelijk zichtbaar.

Die inspanning was fors. In de periode 2009-2015 is onder meer gerealiseerd:

- bijna 400 km natuurvriendelijke oever
- bijna 150 vispassages
- aanpassen 12 rioolwaterzuiveringsinstallaties
- verwijderen 14 miljoen m³ verontreinigde bagger
- 250 emissiereducerende maatregelen
- aangepast beheer op circa 2000 ha
- ruim 650 onderzoeksmaatregelen.

Een compleet overzicht is te vinden in "Schoon Water in Beeld", de

voortgang-rapportages van Rijn-West (www.rijnwest.nl). In de officiële KRW-rapportages lijkt het effect op de waterkwaliteit voorlopig beperkt. Dat komt onder andere doordat effecten op de ecologie nu eenmaal tijd vragen om zichtbaar te worden en door de manier van rapporteren, waarbij de slechtste indicator in belangrijke mate het eindoordeel bepaalt (one-out-all-out).

Toch is er overal in Rijn-West wel degelijk resultaat te zien van de inspanningen voor betere waterkwaliteit. Deze publicatie geeft een aantal concrete voorbeelden van projecten met zichtbare effecten. Wat opvalt is dat bij vrijwel alle projecten samenwerking een cruciale succesfactor is. Ook dat is een les die 6 jaar

werken aan de KRW-opgave heeft opgeleverd.

De zichtbare kwaliteitsverbetering door deze en andere projecten zal in de komende jaren ongetwijfeld groter worden. Dat wil niet zeggen dat het werk af is. Er ligt nog een flinke opgave, onder andere bij het verder terugdringen van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen in het water en ook bij het realiseren van routes voor trekvissen en andere inrichtingsmaatregelen. De Adviesnota Rijn-West 2016-2021 en de daarmee verbonden plannen van waterschappen, provincies en Rijk geven aan waar de komende jaren verder gewerkt wordt aan de waterkwaliteit.

Sophiapolder: Een bijzonder getijdengebied

Zoetwatergetijdengebieden zijn zeldzaam, niet alleen in Nederland maar ook in Europa. In 2012 is er met het gereedkomen van de werkzaamheden aan de Sophiapolder een bijzonder getijdengebied bij gekomen. Er zijn inmiddels veel nieuwe waterplanten, insecten en vogelsoorten waargenomen, waaronder bergeenden, een kwetsbare watervogelsoort. Vooral vogels weten het gebied in gigantische aantallen te vinden. Vissen gebruiken het heringerichte gebied als rustpunt op hun trekroute van de zee naar hun paaigebieden. Zie ook de routekaart voor vismigratie .

“De vrijwilligers op het voetveer hebben het er best druk mee. Ze moeten zich soms de blaren op de tong praten om iedereen uitleg te geven.”
beheerder Zuid-Holland Landschap

De Sophiapolder is een eiland in de Noord tussen Dordrecht en Alblasserdam. De polder ontstond in 1856 door inpoldering van een aantal zandbanken en is lange tijd in gebruik geweest als landbouwgebied. In 2007 is besloten om het eiland om te vormen tot een gebied met moerasnatuur, dat een schakel vormt in de Ecologische Hoofdstructuur. De Noord is een KRW-waterlichaam met een op het moment ontoereikende ecologische score. De uitvoering is gestart in 2010. In juni 2012 is het nieuwe natuureiland feestelijk geopend.

Nieuwe natuur met zandplaten en rietvelden

De belangrijkste ingreep was het openen van de kade langs de Rietbaan op twee plaatsen en het laten ontstaan van twee stelsels met getijdenkreeken. Langs de kreeken ontstaan bij laagwater droogvallende zandplaten en slikkige oevers, biez en rietvelden en op de hogere delen wilgenstruweel. Zo is

ruim 74 ha nieuwe natuur gecreëerd. Het eiland is toegankelijk gemaakt voor extensieve recreatie. Er zijn wandelpaden, vlonders, uitkijpunten en een vogelhut aangelegd. Vrijwilligers bemensen een voetveer dat jaarlijks enkele duizenden bezoekers naar en van het eiland brengt. Er worden ook “wadloopexcursies” naar dit heel aparte landschap georganiseerd.

Bijzondere samenwerking

De herinrichting van de Sophiapolder is het product van een bijzondere samenwerking tussen Rijkswaterstaat, de provincie Zuid-Holland, programmabureau Deltanatuur en Stichting Zuid-Hollands Landschap. Vanaf 2012 beheert het Zuid-Hollands Landschap het gebied.

Meer informatie:
<http://www.zuidhollandslandschap.nl/tag/sophiapolder/>

Schoon erf, schone sloot: minder gewasbeschermingsmiddelen in de sloot

“Ik neem aan dat iedereen zo min mogelijk emissie naar de sloot wil. Je wordt er toch als sector op aangekeken.”

bollenteler

Bollentelers kunnen het lekken van gewasbeschermingsmiddelen aanzienlijk verminderen. “Schoon erf, schone sloot”, een praktijkproject bij tien bollenteeltbedrijven in Noord-Holland laat zien welke maatregelen effectief zijn om het lekken te voorkomen. Telers hebben kritisch naar hun eigen bedrijfssituatie gekeken om vervolgens mogelijke aanpassingen en verbeteringen door te voeren. Zij kregen hierbij hulp van hun leverancier van gewasbeschermingsmiddelen en de handhavers van het waterschap.

Ook bij een optisch schoon bedrijf kunnen toch nog gewasbeschermingsmiddelen die bij de bolontsmetting worden gebruikt in de putten terecht komen en vervolgens in het oppervlaktewater.

Nauwkeurig werken

Uit metingen is gebleken dat het regenwater dat van het erf van een bollenteeltbedrijf stroomt vaak met gewasbeschermingsmiddelen is verontreinigd en dat de normen in het slootwater regelmatig worden overschreden. Oorzaken zijn onder andere exportfust of gehuurde kisten waar al gewasbeschermingsmiddelen aan kunnen zitten en ‘sleep’ door heftruckbanden bij het laden en lossen. “Schoon erf, schone sloot” laat zien hoe dit beter kan. Vaak met minimale middelen en simpele

aanpassingen. Nauwkeurig werken is een sleutelwoord.

“Schoon erf, schone sloot” is een samenwerkingsproject van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, individuele bollentelers, de gehele bollensector (KAVB), Wageningen-UR en de producenten en de handelaren van gewasbeschermingsmiddelen. De KAVB wil het project de komende jaren met meer telers voortzetten, zowel in Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland.

Meer informatie:

Overzicht tips voor bollentelers:

<http://www.kavb.nl/actueel/nieuws/bericht/?bericht=20>

Saneren rwzi Goudswaard: schaalvoordeel levert ook betere waterkwaliteit

*“Weer een lozing op
relatief klein polderwater
minder.”*

projectleider waterschap

In de Sandee, een binnenwater met hoge natuurwaarden in de Hoekse Waard, is een stap gezet naar een betere waterkwaliteit door sanering van de rioolwaterzuivering (rwzi) Goudswaard. Tot maart 2014 werd het effluent hiervan geloosd op de Sandee. Dit was onwenselijk, bovendien voldeed de rwzi door de toenemende hoeveelheid afvalwater niet meer aan de eisen. Datzelfde gold voor de nabijgelegen rwzi van Zuidland, die loost op de rivier het Spui.

Daarom heeft Waterschap Hollandse Delta ervoor gekozen beide rwzi's op te heffen en het afvalwater in de rwzi Hellevoetsluis te gaan zuiveren. Naast een betere waterkwaliteit in Sandee en Spui biedt deze oplossing schaalvoordelen. Om dit te realiseren is in totaal 13,5 km persleiding aangelegd en zijn rioolgemaal gerenoveerd. Ook is een nieuw boostergemaal gebouwd op het terrein van de huidige rwzi Zuidland. Dit extra gemaal is nodig om de afstand tussen Goudswaard en rwzi Hellevoetsluis te overbruggen. Een bijzonderheid was de kruising van de persleiding met de waterkeringen langs het Spui. Hierbij moest rekening worden gehouden met een toekomstige versterking van deze keringen.

Conform planning en binnen budget

De voorbereiding van het project startte in 2010, de daadwerkelijke aanleg halverwege 2013. In maart 2014 is het project in gebruik genomen, in mei 2015 is het volledig opgeleverd, conform planning én ruim binnen het budget. Vanaf de ingebruikname is ook de effluentlozing gestopt. Het effect op de waterkwaliteit is nog niet onmiddellijk zichtbaar, mogelijk doordat er nog veel nutriënten in de waterbodem aanwezig zijn en pas na baggeren een verdere verbetering te zien zal zijn.

Meer informatie:
www.wshd.nl

AquaReUse: grote stap naar verduurzaming van de glastuinbouw

“Verduurzamen om te verduurzamen geeft alleen maar allergische reacties. Het blijkt alleen bij processen die leiden tot een economisch voordeel met een duurzaam resultaat als gevolg.”

directeur Pharmafilter

AquaReUse levert water van zeer hoge kwaliteit. Het is een flinke stap naar een gesloten watersysteem voor glastuinbouwbedrijven. De belasting van het oppervlaktewater neemt al en het levert een bijdrage aan de zoetwatervoorziening. Het systeem is kostenneutraal en lijkt breed inzetbaar. Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard heeft de installatie gebouwd in samenwerking met zijn waterpartners. AquaReUse verzamelt al het afvalwater van glastuinbouwbedrijven centraal in het gebied via een rioleringsstelsel. In een speciale installatie wordt het water gezuiverd tot gietwater dat voldoet aan alle kwaliteitseisen die door de tuinders en hun klanten worden gesteld. Daarvoor wordt een speciaal distributiesysteem aangelegd. Naast nutriënten haalt de installatie ook gewasbeschermingsmiddelen uit het afvalwater. Het overschot aan gezuiverd water wordt in de bodem gebracht als reserve.

Door de gesloten waterketen is het systeem uniek en breed inzetbaar.

Uniek is ook dat dit project voor elf glastuinbouwbedrijven tegelijk een oplossing biedt. Het systeem ondersteunt meerdere bedrijven tegelijk, is kostenneutraal, gaat verzilting in de bodem tegen en zorgt dat er minder afvalwater naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie gaat en de milieubelasting afneemt.

Ook interesse uit het buitenland

De eerste AquaReUse-installatie is gerealiseerd in de Overbuurtsche polder in Bleiswijk, een modern glastuinbouwgebied in de gemeente Lansingerland. De installatie is op 23 april 2015 geopend, het distributienet volgt in de zomer. Vanuit het buitenland is inmiddels flinke interesse getoond voor deze innovatie.

“Het mooie van dit project is dat het veel verschillende doelen dient. Het laat ook zien dat je elkaars belangen in het gebied kan weten te vinden.”

projectleider waterschap

Meer informatie:
<http://www.aquareuse.nl/>

Flexibel peilbeheer: betere oevervegetatie en lagere kosten

“Je speelt ook meer met het weer. Nu kan je zeggen: laat het gemaal nog even uit, want nu regent het, maar er is straks droog weer voorspeld.”

beheerder waterschap

Een flexibel peil vermindert de waterbehoefte van een gebied, waardoor minder water hoeft te worden ingelaten. Dat leidt in veel gevallen tot minder toevoer van fosfaten en sulfaten. Flexibel peil is ook bijzonder goed voor een optimale ontwikkeling van waterplanten langs de oevers. Daarnaast bespaart het kosten door vermindering van inlaat en uitlaat, onder andere door minder draai-uren van gemalen en pompen en lagere kosten voor defosfatering.

Het project Flexpeil geeft inzicht in deze effecten en brengt ook inzicht in neveneffecten voor functies als landbouw en waterrecreatie. Het project is uitgevoerd tussen 2010 en 2012 met pilotprojecten in 15 gebieden, waarvan 10 in het gebied van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht. In het project werkten 13 partijen samen, waaronder STOWA, verschillende waterschappen en de provincie Noord-Holland. De effecten zijn breed in beeld gebracht: van biogeochemie tot ecologie, en van maaiveldval en grondwaterstanden tot de gevolgen ervan voor recreatie, oevers, keringen en woningen.

Participatief meetnet

Daarbij is nauw samengewerkt met partijen in het gebied. In de Loosdrechtse Plassen is samen met de ondernemers een participatief meetnet opgezet, dat een goede aanvulling was op de metingen van de waterbeheerder en een belangrijk middel was bij de

communicatie met belanghebbenden. De resultaten laten zien dat de positieve effecten op waterkwaliteit en op de oevervegetatie inderdaad optreden en dat de kosten voor in- en uitlaat flink lager zijn. De effecten op landbouw en waterrecreatie blijken beperkt. Mogelijke schade aan funderingen van woningen vraagt in veel gevallen om extra maatregelen.

Na het afronden van het project in 2012 is het flexibel peilbeheer in de pilotgebieden gehandhaafd. Of flexibel peil een geschikte maatregel is voor

een betere waterkwaliteit verschilt per gebied. Vooral voor Natura2000 gebieden is het vaak een goede oplossing. Het hoogheemraadschap zal in enkele andere gebieden, zoals het Noorderpark, ook flexibel peilbeheer invoeren.

Meer informatie:

http://watermozaiek.stowa.nl/Projecten/Flexibel_peil_van_denken_naar_doen_Watermoza_ek_.aspx?eld=1093&pld=2391

Een snelweg voor trekvis: samenwerken aan vismigratie in het Noordzeekanaalgebied

Tienduizenden trekvisen maken gebruik van het Noordzeekanaal en dat zullen er de komende jaren nog veel meer worden. Het kanaal is voor trekvisen één van de belangrijkste verbindingen van Nederland. Soorten als aal (paling), driedoornige stekelbaars en spiering maken gebruik van deze route tussen de zee en de waterrijke (natuur-)gebieden in Noord-Holland en Utrecht. Het Noordzeekanaal is een van de zeer weinige watergangen in Nederland waar de overgang van zoet naar zout water geleidelijk verloopt. Vissen kunnen zich daardoor rustig aanpassen aan deze verandering.

Het programma Ecologische Verbindingszone Noordzeekanaal (EVZ) wil deze migratieroute van trekvisen optimaliseren. Acht organisaties werken in dit programma samen: Rijkswaterstaat, de waterschappen Rijnland, Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, de provincie Noord-Holland, gemeente Amsterdam, het Havenbedrijf Amsterdam en Sportvisserij Nederland. Het Noordzeekanaal is een van de succesverhalen op de Routekaart voor vismigratie .

“Je moet uitgaan van hoe een vis denkt, hoe die reageert”

projectleider Rijkswaterstaat

Het programma werkt aan:

- Afstemmen over projecten waarin barrières vispasseerbaar worden gemaakt. Er zijn in het gebied veel stuwen, gemalen en sluisen, en een samenhangende aanpak bij het vrijmaken van routes is essentieel. In 2014 zijn verschillende barrières vispasseerbaar gemaakt, zoals de Willem-1-sluisen van het Noordhollands Kanaal en het gemaal Kadoelen.
- Een gezamenlijk monitoringsprogramma, waarbij de bemonstering voor een groot deel wordt uitgevoerd door vrijwilligers.
- Natte Natuur Noordzeekanaal: verbetering van habitats voor trekvisen.

Monitoring toont resultaat

De monitoring laat zien dat veel glasalen gebruik maken van het Noordzeekanaal. Ook de driedoornige stekelbaars werd veelvuldig waargenomen, met Gemaal Houtrak als toplocatie. Bij gemaal Halfweg

zijn tussen maart en half mei 2015 al meer dan circa 30.000 driedoornige stekelbaarzen en bijna 25.000 glasalen het gebied van Rijnland ingetrokken. Ook andere vissoorten zoals spiering, zwartbekgrondels, bot, kleine zeenaald en glasgrondel worden veelvuldig gesignaleerd.

Het samenwerkingsproject heeft de Gouden Modderkruiper 2013 gewonnen. Deze prijs van Rijkswaterstaat gaat naar een project dat zich buitengewoon heeft ingezet voor de natuur.

Meer informatie:

<http://www.sportvisserijmidwest-nederland.nl/actueel/5769/terugdringen-van-barri-232-res-voor-vismigratie.html>

Juist nu aansluiten: schoner water in het kassengebied

Een juiste aansluiting van glastuinbouw-bedrijven op het riool zal de uitstoot van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater drastisch verminderen. Het project "Juist nu aansluiten" heeft tussen 2011 en eind 2013 geleid tot het goed aansluiten van meer dan 90% van de bedrijven in het Westland. Voor die tijd was bijna 50% van de stikstofbelasting en 40% van de nitraatbelasting was afkomstig vanuit de sector.

"Juist nu aansluiten" is uitgevoerd door Hoogheemraadschap van Delfland in nauwe samenwerking met de gemeenten en de provincie

*"Samenwerken is
slim werken"*

Zuid-Holland. De kern van de aanpak bestond uit bedrijfsbezoeken door een medewerker van de gemeente of het hoogheemraadschap: en inventariserend bezoek, zo nodig nog een tussentijds bezoek en een eindcontrole. Daarnaast kregen de telers een afsprakenbrief en andere schriftelijke informatie. In totaal zijn tussen medio 2011 en 2013 meer dan 1800 bezoeken afgelegd.

Nadere afspraken

In ongeveer 44% van de gevallen zijn nadere afspraken gemaakt om te komen tot een juiste aansluiting op de riolering. De bedrijfseigenaren zien nut en noodzaak hiervan voor het verbeteren van de waterkwaliteit wel in en begrijpen dat aansluiting op de riolering noodzakelijk is. Als het echter gaat om het plaatsen van voorzieningen, zoals een buffersilo en telemetrie dan hebben zij hier

soms meer moeite mee, zeker in gevallen waar het gaat om een gering lozingsdebiet.

Communicatie is essentieel

Samenwerking tussen hoogheemraadschap en gemeenten en intensieve communicatie zijn van essentieel belang geweest voor het welslagen van het project. Inmiddels is een vervolgproject gestart: "Juist gebruik", om te stimuleren dat de bedrijven daadwerkelijk op de juiste wijze lozen op de riolering en overstorten worden tegengegaan. Daarbij wordt gebruik gemaakt van telemetrie om de buffers op een slimme manier te lozen.

Meer informatie:

<http://www.hhdelflandbekendmakingen.nl/publish/vergaderagenda/382/D1057284V2296395.pdf>

Nieuwkoopse plassen: een parel in het Groene Hart

"Ik heb er alle vertrouwen in dat hier over 5 jaar fantastische dingen zichtbaar zijn. Ecologie heeft nu eenmaal tijd nodig."

terreinbeheerder
Natuurmonumenten

De Nieuwkoopse Plassen zijn een uniek natuurgebied. Karakteristiek is de aanwezigheid van verschillende stadia van verlanding. Juist de tussenstadia zoals het trilveen en het veenmosrietland hebben een grote waarde. Om die waarde te beschermen en te ontwikkelen is een verdere verbetering van de waterkwaliteit nodig. In de afgelopen jaren zijn al tal van maatregelen uitgevoerd in het plassegebied.

De belangrijkste maatregelen zijn het hydrologisch isoleren van de aalscholvers- en meeuwenkolonie in het oosten van het plassegebied samen met het defosfateren van dit gebied, het hydrologisch isoleren van het veenweidegebied de Meijegraslanden met behulp van stuwen, het opengraven van de petgaten en zoveel mogelijk beperken van de inlaat van gebiedsvreemd water. De inrichtingsmaatregelen zijn allemaal

uitgevoerd, beheer blijft aandacht vragen.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland was de hoofduitvoerder van de maatregelen. Er is nauw samengewerkt met de Provincie Zuid-Holland, gemeente Nieuwkoop en Natuurmonumenten en er is afgestemd met belanghebbenden. De Nieuwkoopse Plassen was één van de prioritaire gebieden uit het 1e Stroomgebiedbeheerplan. Hoofddoel was het beschermen en ontwikkelen van de natuurwaarden en de waterkwaliteit is daarbij een belangrijke factor. Daarbij moest de balans gevonden worden met andere belangen: landbouw, maar bijvoorbeeld ook rietsnijders, beroepsvisserij en recreatie.

Eerste effecten zichtbaar

De eerste effecten zijn inmiddels zichtbaar: in de haarvaten, zoals de opengegraven petgaten zijn al

veranderingen te zien. Daar groeien weer zeldzame zoetwatervegetaties zoals kranswieren. Het is een goede aanwijzing dat de plassen hun potentie waar gaan maken, als de ecologie zich in de komende jaren verder gaat ontwikkelen.

Meer informatie:

<http://www.rijnland.net/werk-in-uitvoering/plassen-en-meren/nieuwkoopse-plassen>

Nutriëntenproject Rijn-West: van papier naar praktijk

“Door de projectmatige aanpak in de laatste jaren zijn de betrokken ondernemers zich steeds beter bewust van het belang van bodem en water voor hun bedrijfsvoering. Implementatie van concrete bodem- en watermaatregelen en verdere verdieping van veenweide specifieke kennis is de volgende stap die we samen met de ondernemers willen maken. We zoeken steeds naar het juiste tempo hierbij.”

DAW adviseur bij Bewust Boeren in Gouwe-Wiericke

De aanpak van de emissies van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater is in 2013 een nieuwe fase ingegaan. Op 12 juni van dat jaar hebben overheden en agrarische sector in Rijn-West een “Besluit tot samenwerken” ondertekend, waarmee

ze zich verbonden aan het advies “Nutriëntenmaatwerk in de polder” en afspraken om stappen te zetten om dit advies van papier om te zetten in realiteit. Dit heeft later in 2013 vervolg gekregen in uitvoeringsovereenkomsten voor de bloembollensector en voor het veenweidegebied.

Kern van de aanpak is: concentreren op de gebieden met de grootste problemen (het veenweidegebied, de diepe polders en het bollengebied), goed in beeld brengen welk deel van de nutriënten waar vandaan komt en focus op kansrijke maatregelen: effectief, met draagvlak en breed toepasbaar. Van kringlooplandbouw tot fosfaatbindende drainbuizen. Door agrariërs, maar ook door waterschappen en provincies: waterbewust boeren en boerbewust water beheren.

Het eerdere advies en de overeenkomsten bieden een aanpak biedt voor een effectief regionaal nutriëntenbeleid in het KRW-stroomgebied Rijn-West. Deze aanpak is het product van samenwerking tussen het Regionaal Bestuurlijk Overleg (RBO) Rijn-West en betrokken partijen in de agrarische sector, met name LTO en

KAVB, maar ook agrarische natuurverenigingen en onderzoeksinstituten. Een samenwerking op deze schaal tussen de agrarische sector en overheden is uniek in Nederland.

Aanpak in veenweiden en bollengebied

In 2014 en 2015 is in de veenweiden en het bollengebied verder gewerkt om de nutriëntenaanpak handen en voeten te geven. Momenteel lopen in het veenweidegebied en bollengebied circa 25 projecten. Deze worden intensief gevolgd en zijn in een aantal gevallen geïnitieerd door de projectgroep Veenweiden respectievelijk de project- en stuurgroep van het Landelijk Milieuoverleg Bloembollen (LMB). In dezelfde periode hebben de waterschappen hard gewerkt om de natuurlijke achtergrondbelasting met nutriënten in kaart te brengen. Een belangrijk spoor om in de komende jaren nutriëntenmaatregelen op grotere schaal te implementeren zijn financiële prikkels in het kader van groenblauwe diensten en de Europese POP-3-regeling. Vooruitlopend hierop hebben de meeste waterschappen in Rijn-West pilots opgestart om in samenwerking met agrarische natuurverenigingen en/of andere collectieven contracten met agrariërs af te sluiten voor het nemen van groenblauwe maatregelen. Een voorbeeld is het project Bewust Boeren in Gouwe-Wiericke waarbij de waterschappen, LTO, gebiedscollectief en bedrijfsadviseurs samenwerken bij de nutriëntenaanpak door agrariërs, vooruitlopend op beschikbaar komen van POP3-middelen in de nabije toekomst. Dit project is een pilot van zowel de Nutriëntensamenwerking Veenweiden als het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) van LTO.

Meer informatie:
www.rijnwest.nl/nutriënten

Synergieproject Kromme Rijn: stapstenen, natuurlijke oevers en vispassages

Een groot deel van de Kromme Rijn tussen Wijk bij Duurstede en Utrecht wordt van oever tot oever aangepakt. Herinrichting en aangepast beheer zorgen ervoor dat het rivierkarakter van de Kromme Rijn herstelt en flora en fauna zich op natuurlijke wijze kunnen ontwikkelen, zowel in het landelijk gebied als in de steden en dorpen waar het riviertje doorheen stroomt. Bewoners en bezoekers gaan de rivier zien als een nog meer herkenbaar element in het landschap. Ook kunnen ze er door een betere toegankelijkheid meer van genieten.

Op meerdere trajecten vergroot het waterschap de variatie in stroming, richt oevers natuurlijker in en legt

“Dit werk maakt de Kromme Rijn mooi en voor iedereen toegankelijk, ook als je met de kano komt of de scootmobiel.”

bewoner Odijk

nevengewalen, stapstenen en vispassages aan. Dat trekt meer rivierplanten en dieren aan die ook gebruik kunnen maken van de verbinding. Bij de herinrichting van oevers en aanleg van stapstenen zijn de zichtlijnen (landgoederen), schootsvelden (Hollandse Waterlinie), het jaagpad en andere historische elementen in het gebied mede bepalend. Ook wordt bij de herinrichting recht gedaan aan de aanwezigheid van oeverwallen, meanders en andere kenmerken van het rivierlandschap. Oorspronkelijk was het plan om ook een slibvang aan te leggen. De kwaliteit van het rivierwater is de afgelopen jaren al flink verbeterd. Daarom is een slibvang niet meer nodig.

Project leeft bij bewoners

In 2015 is een groot deelproject bij Bunnik-Odijk gerealiseerd (zie foto). Over een lengte van 5 km is de oeverzone natuurvriendelijk ingericht, zijn enkele poelen en een nevengeul gegraven en vlonders aangebracht. Ook is een wandelpad aangelegd,

zodat het nu mogelijk is een rondje te wandelen. Door de maatregelen is de Kromme Rijn verbreed, zodat de stroomsnelheid in de oeverzone rustiger is en het water helderder. Naar verwachting heeft dit een gunstig effect op de vegetatie en op de visstand. Het project leeft in de omgeving: bewonersavonden waren goed bezocht en er waren soms heftige discussies over bomenkap en overlast van recreanten. Dat heeft geleid tot een aanpassing van de plannen die uiteindelijk positief zijn ontvangen. Het Kromme Rijn project is een samenwerkingsproject tussen Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, provincie Utrecht en gemeenten. Ook zijn veel maatschappelijke partijen vanaf de ontwerpfasen betrokken.

Meer informatie:

<http://www.hdsr.nl/actueel/nieuws-tbv-verkorte/bomenkap-opknappen/@3719/provincie-waterschap/>

Heumensoord: naar effectieve bescherming van drinkwaterwinningen

Helder in beeld brengen van risico's, van mogelijke maatregelen en deze met afspraken en stimulering concreet handen en voeten geven is een belangrijke uitkomst van het opstellen van gebiedsdossiers drinkwater. Zoals het gebiedsdossier Heumensoord - Muntberg dat in 2011 gereed is gekomen. Dit gebiedsdossier beschrijft 3 waterwinningen in de driehoek Nijmegen-Malden-Groesbeek. Bij het opstellen van het dossier is informatie gebundeld uit literatuur, uit factsheets en uit informatie van drinkwaterbedrijf Vitens, het project "Lekker Water" over de risico's van puntbronnen en

informatie van de gemeenten en andere betrokkenen. De drie waterwinningen in het gebied zijn kwetsbaar, onder andere door de aard van de bodem en de relatief korte verblijftijden van het water. Eén van de drie winningen heeft te maken met verhoogde gehalten nitraat, bestrijdingsmiddelen en organische microverontreinigingen. Het gebiedsdossier benoemt mogelijke maatregelen en geeft aan welke rol is weggelegd voor gemeenten, provincie en het drinkwaterbedrijf.

Gestart met maatregelen

In 2012 en de jaren daarna zijn verschillende maatregelen op de rails gezet. Gemeenten wordt gevraagd bij het onderhoud aan rioleringen prioriteit te geven aan beschermingsgebieden. In 2015 wordt dit projectmatig opgepakt. Provincie Gelderland heeft in een verordening vastgelegd aan welke eisen riolering in grondwaterbeschermingsgebieden moet voldoen.

Langs de provinciale wegen in grondwaterbeschermingsgebieden zijn in de afgelopen jaren voorzieningen

aangebracht die schade bij calamiteiten zoals een ongeluk met een tankwagen moeten voorkomen. Voorbeelden zijn goten en calamiteitenbakken in de wegbermen. Ook is er in Arnhem een pilotproject met een zelfreinigende berm. In Heumensoord zijn dergelijke voorzieningen nodig langs de drukke Scheidingsweg. De gemeente Nijmegen werkt in 2015 hiervoor een plan uit. Ook burgers en bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de bescherming van drinkwaterwinningen. Voor bedrijven heeft de provincie aan gemeenten voorgesteld de omgevingsvergunningen aan te passen. Richting burgers is in 2015 onder de paraplu van de campagne "Ons Water" een voorlichtingscampagne voorzien. Deze is onder andere gericht op verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen in tuinen en het stoppen van lozingen uit particuliere zwembaden. Het gemeentelijk gebruik van bestrijdingsmiddelen zoals Roundup zal in 2016 worden beëindigd.

Meer informatie:
www.gelderland.nl

Gemeente Ridderkerk: afkoppelen hemelwater

“Met medewerking van de bewoners voorkomen we wateroverlast op straat in het bemalingsgebied en overstort van vuil water op Het Waaltje.”

wethouder Ridderkerk

Een stevige regenbui zorgde al snel voor overbelasting van het rioolstelsel in Ridderkerk, waardoor er regelmatig vervuild rioolwater Het Waaltje in liep. Bovendien gaf het op lager gelegen punten wateroverlast. Afkoppelen van de hemelwaterafvoer van de 125 woningen langs de Rijksstraatweg en de Waaldijk was het beste plan voor het oplossen van het probleem.

Sinds 2010 heeft de gemeente gewerkt aan het afkoppelen van de hemelwaterafvoer, waardoor de overlast en de overstort van vuil water is gestopt (extreme situaties uitgesloten). De bewoners waren aanvankelijk niet enthousiast. Zij vreesden voor aantasting van hun vaak prachtige tuinen, omdat er een sleuf voor de afvoer van het hemelwater moest worden gegraven. Bovendien zouden de voordelen van het project vooral elders in de gemeente merkbaar zijn. Het sleutelwoord voor het succes van het project was communicatie. De gemeente koos voor een individuele benadering van de bewoners met keukentafel- en tuingesprekken. Dit waren vaak lastige gesprekken, de bewoners wilden geen verandering in hun tuin en moesten overtuigd worden van het nut van afkoppelen.

Communicatie is sleutelwoord

Bij de gesprekken werden per tuin/ bewoner afspraken gemaakt met de aannemer, die direct werden

uitgevoerd. De intensieve benadering heeft resultaat gehad. Uiteindelijk is bij 110 van de 125 woningen de hemelwaterafvoer afgekoppeld. Vanwege de goede afspraken en het nette handwerk waren alle bewoners daarna tevreden. Wateroverlast en overstorten zijn tot nu toe niet meer voorgekomen en behoren (extreme situaties daargelaten) tot het verleden. De gemeente Ridderkerk was initiatiefnemer en trekker van dit project, Waterschap Hollandse Delta leverde ondersteuning en een aanvullende subsidie.

Meer informatie:
www.ridderkerk.nl

Andere projecten

Deze brochure biedt slechts een kleine greep uit de KRW-projecten die in de afgelopen 6 jaar tot resultaat hebben geleid. Er zijn er veel meer geweest, zoals:

- Herinrichting Kralingse Plas: integrale aanpak van natuur- en recreatieplas in stedelijk gebied met onder andere saneren van de bodem van de plas, aanpassen van de watertoevoer, aanleggen van een vispaaiplaats en vistrap en recreatievoorzieningen. (Hoogheemraadschap van Schieland)
- Uitvoeringsprogramma bollen met 12 kansrijke maatregelen voor het verminderen van emissies nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (Provincie Noord-Holland en waterbeheerders in samenwerking met KAVB)
- Herinrichting Reeuvijkse Plassen (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Medicijnenproject Gelderland: verkennend onderzoek dat leert dat op bijna de helft van de drinkwaterwinlocaties in Gelderland medicijnresten in het grond- en oppervlaktewater kunnen voorkomen (Provincie Gelderland)
- Vistrappen bij Caspargouw: openen route voor trekvis tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en het achterliggende Krommerijngebied met innovatieve vistrappen (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden)
- Akkerrandenproject: het inzaaien van akkerranden met mengsels van bloemen, kruiden en/of grasmengsels om de aantrekkelijkheid van het landschap te vergroten en verminderen van uitstoot van mest en bestrijdingsmiddelen naar het oppervlaktewater. (Waterschap Hollandse Delta)
- Routekaart vismigratie en film "De weg naar gezond water" (www.rijnwest.nl/vismigratie)
- Kwelgeul Amerongse Bovenpolder: breder en dieper maken van dichtgeslibde geul, aanleg paaiplaatsen, herstel van contact met de rivier en andere inrichtingsmaatregelen om leefgebieden voor vissen, vogels en andere dieren te herstellen (Rijkswaterstaat)
- Project kwaliteitsbaggeren: aan de hand van meetgegevens nagaan wat de invloed van baggeren is voor de waterkwaliteit op korte en langere termijn optreden om daarmee het baggerprogramma (kosten)effectiever te maken. (Waterschap Rivierenland)
- Opstellen gebiedsdossiers grondwaterwinningen (Provincies Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland)
- Stroomgebiedafstemming: in beeld brengen van de afwenteling van stikstof, fosfaat, metalen en andere stoffen via de rivieren en op de Noordzee (RBO Rijn-West)

Meer informatie over deze of andere projecten vindt u bij de waterbeheerders en andere Rijn-West partners. Weblinks en andere contactinformatie vindt u op www.rijnwest.nl/gebied-plannen en www.rijnwest.nl/projecten